

**МОВОЗНАВСТВО.
СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ.
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО**

Мовознавство. Соціальні комунікації

УДК 81'1

Анастасія БАРОВСЬКА,
кандидат наук з державного управління, головний консультант відділу інформаційної безпеки та розвитку інформаційного суспільства
Національного інституту стратегічних досліджень
(Україна, Київ) barovska@niss.gov.ua
Ірина КОВАЛЬ,
аспірантка кафедри інформаційної політики та електронного урядування
Національної академії державного управління (Україна, Київ) iryna_koval@ukr.net

**КОМУНІКАТИВНИЙ І КОМУНІКАЦІЙНИЙ:
ОБСЯГ ТА МЕЖІ ПОНЯТЬ**

Наголошується, що в умовах практичних потреб реалізації комунікації в органах державної влади, необхідності прийняття нормативно-правових актів та внутрішніх документів вимогою стає уніфікація вживаних термінів, зокрема означень комунікаційний та комунікативний. Пропонується уніфікація вживаних термінів за інтегральним принципом: (1) приналежністю до визначення комунікації як системи засобів, ліній зв'язку / як процесу створення спільних смислів, комунікування з метою забезпечення участі та (2) за лінгвістичною пасивністю-активністю станів дії, пов'язаних з комунікацією в значенні створення спільних смислів.

Ключові слова: комунікація, комунікативний, комунікаційний, варіативність, термінологічний варіант.

Літ. 19.

Anastasiia BAROVSKA,
Ph. D in public administration, Chief consultant of the Department of
Information Security and the Development of Information Society,
National Institute for Strategic Studies (Ukraine, Kyiv) barovska@niss.gov.ua
Iryna KOVAL,
Ph. D student of the information policy and e-governance faculty, National Academy
For Public Administration (Ukraine, Kyiv) iryna_koval@ukr.net

**COMMUNICATIVE AND COMMUNICATIONAL:
EXTENSION AND LIMITS OF NOTIONS**

It is emphasized that under conditions of practical needs for implementation of communication in government agencies, necessity to adopt regulatory acts and internal documents, the requirement of common terms unification in particular concerning the definitions communicational and communicative become of crucial importance. It is underlined that the communication is interpreted in dictionaries as (1) connecting link; (2) intercourse, message. It is noted that in Ukrainian and Russian languages a noun communication created two forms: one of the first meaning (communicational), one – of the other

Мовознавство. Соціальні комунікації. Літературознавство
(communicative). It is proposed the unification of used terms under integrated principle: (1) by affiliation to definition of communication as a system of means, communication links / as a process of creation of common meanings, communicating in order to ensure participation and (2) by linguistic passivity-activity states of actions related to communication in the second sense.

Key words: communication, communicative, communicational, variation, terminological alternant.
Ref. 19.

Анастасія БАРОВСКАЯ,
кандидат наук по государственному управлению, главный консультант отдела
информационной безопасности и развития информационного общества Национально-
го института стратегических исследований (Украина, Киев) barovska@niss.gov.ua

Ирина КОВАЛЬ,
аспирантка кафедры информационной политики и электронного управления
Национальной академии государственного управления (Украина, Киев)
iryna_koval@ukr.net

КОММУНИКАТИВНЫЙ И КОММУНИКАЦИОННЫЙ: ОБЪЕМ И ГРАНИЦЫ ПОНЯТИЙ

Отмечается, что в условиях практических задач реализации коммуникации в органах государственной власти, необходимости принятия нормативно-правовых актов и внутренних документов требованием становится унификация терминов, в частности определений коммуникационный и коммуникативный. Предлагается унификация применяемых терминов по интегральному принципу: (1) принадлежности к определению коммуникации как системы средств, линий связи / как процесса создания общих смыслов, коммуницирования с целью обеспечения участия и (2) по лингвистической пассивности-активности действий, связанных с коммуникацией в понимании создания общих смыслов.

Ключевые слова: коммуникация, коммуникативный, коммуникационный, вариативность, терминологический вариант.

Лит. 19.

Постановка проблеми. Процес запровадження комунікації в органах державної влади України зіткнувся з проблемою використання понятійно-категоріального апарату, зокрема означень *комунікаційний* та *комунікативний*. Ця проблема пододала межі суто наукової дискусії та вийшла на практичний рівень, стала предметом для обговорення фахівців ринку PR, реклами, журналістики тощо. Кожен з них, з огляду на свій фах, досвід та професійний сленг висуває аргументи на користь тих чи інших варіантів застосування слів. Не додають ясності й великі масиви перекладних документів та поширені апеляції до практики вживання цих слів в інших мовах. У результаті процес спілкування позначається:

- хаотичним використанням названих слів, коли відсутня будь-яка система чи принципи їх вживання;
- паралельним (синонімічним) використанням, коли не вбачається різниці між словами та їх вживають як взаємозамінні;
- преференційним використанням, коли промовець обирає ту форму слова, яка відповідає його уявленню про комунікацію як процес.

В умовах практичних потреб реалізації комунікації, необхідності прийняття нормативно-правових актів та внутрішніх документів органів влади вимогою стає уніфікація вживаних термінів.

Аналіз досліджень. Український фахівець В. Литвиненко підкреслює, що у сучасній науковій парадигмі досі не викристалізувалось однозначне тлумачення понять у контексті їх належності до систем комунікації [9].

Білоруський дослідник А. Соловйов наголошує, що процес оновлення термінів в області теорії і практики комунікації динамічний й безперервний. Саме тому відповідна система термінів позначається різноманітністю понять та варіативністю. Також він виокремлює низку проблемних моментів:

- неузгодженість термінології;
- нерозробленість або недостатня деталізація окремих термінів у спеціальній літературі – науковій, навчальній, методичній;
- штучне прив'язування адаптованих (і не завжди вірно інтерпретованих) термінів до неіснуючих на сьогоднішній день в країні соціокультурних контекстів та реалій [16].

Російська вчена Ю. Сложеникіна порушує складне дискусійне питання сучасної науки про допустимість семантичних варіантів термінів. У пошуках відповіді авторка, зокрема, звертається і до поняття комунікації та її похідних термінів-варіантів комунікативний-комунікаційний. Вона наголошує, що перший прикметник вживається переважно з іменниками, які позначають абстрактні явища, стани (наприклад, імператив, механізм, модель), а другий – з іменниками, що є частиною загальнолітературного словника з конкретним значенням або терміни, що належать до концепту «інформаційні технології» (кабель, протокол) [15].

Натомість експерти Т. Граут, Л. Побережська та Л. Гуменюк висловлюють думку щодо недоцільності термінологічної дискусії: «ми б запропонували альтернативну пропозицію щодо «комунікаційно-комунікативної політики» і своєрідної термінологічної пастки, в яку ми себе заганяємо, намагаючись з'ясувати, який із прикметників є більш прийнятним. Якщо хочемо впроваджувати кращий світовий досвід, де комунікація – це складова всієї урядової політики, варто говорити про урядову комунікацію загалом, а не про окрему комунікативну (-ційну) політику» [4, 19].

З такою позицією не можна погодитися, адже однозначне розуміння вживаних термінів, а відтак, і поставлених завдань, є невід'ємним складником успіху. Варто пам'ятати, що термінологія призначена бути передусім засобом взаємопорозуміння, а не навпаки. Те, що в межах міжособистісної взаємодії є ускладненням, в межах масових процесів (до яких, безперечно, належить запровадження комунікації в органах державної влади) є неможливістю.

Мета статті. Отже, з метою зменшення деструктивного впливу термінологічної проблеми на вироблення конструктивних пропозицій щодо реалізації комунікації в **органах** державної влади та внесення ясності у відповідний понятійно-категоріальний апарат пропонуємо розглянути проблему співвідношення понять комунікативний – комунікаційний та визначити певний норматив їх застосування.

Пошук відповіді на поставлені питання доцільно здійснювати принаймні в двох взаємопов'язаних площинах: перша пов'язана зі змістом слова (семантична), друга – з його формою (дериваційна).

Виклад основного матеріалу.

1. Зміст слова

Для розрізнення означень комунікативний та комунікацій (утвердження їх паронімії) цілком виправдано використовувати значення іменника *комунікація*, який є основою творення обох понять. Зауважимо, що саме значення спільного для обох понять кореня (історичного та морфемного) закладає напрями розрізнення утворюваних від

нього прикметників: *communication* – «повідомлення, передача»; і далі – «роблю спільним; повідомляю; з'єдную» [5, 515].

У слов'янську мову термін «комунікація» офіційно увійшов як запозичене іноземне слово за часів панування Петра I зі значенням «переговори, повідомлення». Проте вже у словнику В. Даля (1881 р.) слово «комунікація» тлумачилось як «шляхи, засоби зв'язку місць». На початку ХХ ст. інших значень терміна не було, і лише в другій половині ХХ ст. почав формуватися широкий спектр його значень.

КОММУНИКАЦИЯ, -и, ж. 1. Путь сообщения, линия связи (спец.). Воздушные, водные коммуникации. Подземные коммуникации. 2. Сообщение, общение (книжн.). Речь как средство коммуникации. Средства массовой коммуникации (печать, радио, кино, телевидение) [11, 287].

КОМУНІКАЦІЯ, ї, ж. 1. спец. Шляхи сполучення, лінії зв'язку тощо. *Одна її лекція завела мене в один із найглухіших закутків наших гір, до села, позбавленого всякої комунікації* (Фр., IV, 1950, 279); *Водні комунікації*. Вузол комунікацій – місце, де сходяться, перетинаються шляхи сполучення, лінії зв'язку тощо. 2. лінгв., рідко. Те саме, що спілкування; зв'язок. *Речення як засіб комунікації* [10, 875; 14, 254].

COMMUNICATION noun. 1 [U] the act of sharing or exchanging information, ideas or feelings: Radio is only means of communication in remote areas. <...> 2 communications [pl] the methods that are used for travelling to and from a place or for sending messages between places: the telephone lines are down so communications are very difficult. 3 [C] (formal) a message: a communications from head office [1, 132].

Словарь С.Ожегова

11-томний Тлумачний словник української мови

Новий тлумачний словник української мови

Oxford Dictionary

В українській та російській мові іменник комунікація створював дві форми: одну від першого значення, одну – від другого. Пор.: П прил. коммуникационный, -ая, -ое (к 1 знач.) и коммуникативный, -ая, -ое (ко 2 знач.). Коммуникационные линии. Коммуникативные функции [11, 287].

В англійській мові означення комунікаційний (*communicational*) використовується переважно у спеціальному дискурсі: *communicational receiver* (комунікаційний, зв'язувальний приймач), *communicational barrier* (комунікаційний бар'єр у значенні фізичного бар'єру для передавання інформації в обчислюваній техніці). Означення комунікативний передається зазвичай словом *communicative*, хоча дуже часто замінюється іменниковим словосполученням: *communications problem* (комунікативні проблеми). Зауважимо, що часто правильне розуміння слова, використовуване в одній й тій самій формі (*communicative, communications+[noun], communicatory*), залежить від контексту (технічний чи соціальний). Останнє, на нашу думку, пов'язане зі специфікою мови, в якій залежно від контексту слова змінюють свою приналежність до певної частини мови (навіть не змінюючи форми) або своє значення на протилежне.

Аналіз запропонованих словникових статей дозволяє дійти двох висновків.

1. Оскільки словник пояснює значення слів за принципом частоти використання значення (на першому місці значення, що використовуються частіше, на другому – рідше і так далі), то комунікація як процес спілкування на заході використовувалося частіше, отже, їй приділялося їй відповідно більше уваги, й можливості її використання, зокрема у державно управлінських процесах, оцінені більш адекватно й глибоко.

2. Звернемо увагу на маркування *рідко* в українській мові. Якщо слово комунікація в другому значенні використовувалися рідко, то, звичайно, й найбільше (найчастіше) вживаним прикметником був прикметник комунікаційний на позначення непроцесуальної ознаки комунікації в другому значенні.

Свідченням переходу від сприйняття комунікації як шляхів сполучення до міжособистісної взаємодії стала поява терміна «інформаційні комунікації» (Ч. Кулі, 1894 р.). Автор тлумачив його як механізм, за допомогою якого існують та розвиваються взаємовідносини між людьми і який охоплює всі символи свідомості разом з засобами їх передачі у просторі та збереження у часі [12]. Минуло понад століття, і в незалежній Україні дослідники, які вивчали процеси взаємодії у суспільстві, знову почали послуговуватися цим терміном: «У розвинених країнах інформація вважається стратегічним ресурсом, але інформація сама по собі втрачає сенс, якщо не буде відповідних каналів передання та обміну нею. <...> Специфіка функцій інформаційних комунікацій у життєдіяльності політичної системи полягає в тому, що вони забезпечують поширення політичної інформації. <...> З їх допомогою передається політичний досвід, координуються зусилля людей, відбувається їхня політична соціалізація й адаптація, структурується політичне життя» [13]. У той період ще не сформувалося розуміння того, що комунікація як соціальна дія має контент своїм органічним складником.

Наразі в тлумаченні поняття *комунікація* шляхи сполучення не тільки розташовані на другому місці, а ще й відбувається виокремлення поняття *комунікація* від поняття *спілкування*.

СПІЛКУВАННЯ	КОМУНІКАЦІЯ
вербальне	вербальна та невербальна
контактне	контактна та дистантна
обмежене в часі та просторі	не обмежена
не послуговується засобами активізації	може бути активізована за допомогою ЗМК
пов'язане переважною мірою з обговоренням побутових тем	передає будь-які повідомлення та обсяг даних
як правило, неформальне	не має таких обмежень між комунікантами

Отже, спілкування набуло сенсів, пов'язаних з побутовою безпосередньою взаємодією між людьми. Натомість поняття комунікація стало використовуватися для «називання» соціально обумовленого цілеспрямованого обміну повідомленнями в умовах як міжособистісного, так і масового спілкування [15].

Однозначність та «вичерпність» лексикографічних (словникових) аргументів порушується розвитком термінотворення, ставленням до специфіки терміна як одиниці мови та наукового мовлення. Дослідники зазначають, що в останні десятиліття ХХ ст. оформилися уявлення про термінологічну варіативність, тобто можливість термінів мати змістовні (семантичне варіювання) та словотвірні (формальне варіювання) варіанти [15]. Основу розвитку таких міркувань становить теза про співвіднесеність

та взаємообумовленість мови та мислення. Одна ситуація, коли поняття можуть використовуватися носіями спеціального знання з різним рівнем компетенції (хаотичне та синонімічні слововживання), інша – коли носій спеціального знання використовує певні методологічні орієнтири. У другому випадку вчений або практик може навмисно виводити на перший план (актуалізувати) ті ознаки спеціального поняття, які видаються йому більш значущими (преференційне вживання). У такому разі атрибутивні форми концепту *комунікація* стають принциповими.

На нашу думку, саме виокремлення у структурі значення слова *комунікація* (наразі тлумачення поняття *комунікація* далеко не вичерпується значеннями, поданими у «класичних» тлумачних словниках; зміна уявлень про потенціал комунікації в управлінських, політичних процесах, психології, вихованні тощо спричинює появу значної кількості визначень поняття [2]) того чи іншого складника, надання йому визначальних, системоутворювальних рис і стає основою підходів різних дослідників з різних галузей наук до преференцій у використанні паронімів *комунікативний – комунікаційний*.

Деякі підходи до розрізнення понять *комунікативний – комунікаційний* на підставі виокремлення різних складників поняття *комунікація* подано в таблиці.

Таблиця

Підходи до тлумачення понять «комунікаційний» та «комунікативний» у різних науках [За мат. 18]

Дослідник	Комунікаційний	Комунікативний
Шарков Ф. І. (PR), Сложенікіна Ю. В. (термінознавство)	Співвідносний з поняттям комунікації як структури, системи Система	Співвідносний з поняттям комунікації як процесу Процес
Н. Муравйова (організаційні та мовні аспекти медійної та бізнес- комунікації)	Характеризує комунікацію в широкому розумінні як процес взагалі. Поведінка комунікантів у широкому розумінні – процес встановлення відносин з метою обміну інформацією між комунікантами. Загальне	Характеризує комунікацію як контакт, як деякий різновид контакту, як діалог; Поведінка комунікантів у вужькому розумінні – взаємодія, контакт Конкретне
С. Лещьов (фізико-математичні науки та філософія)	Пов'язує з носієм повідомлення Суб'єкт	Пов'язує з повідомленням Контент (пов'язаний з поняттям <i>комунікату</i> , тобто повідомлення)
В. Тищенко (електронні комунікації)	Характеризує як належність каналу і засобам для здійснення комунікації Засіб	Характеризує як належність суб'єкту комунікації Суб'єкт

С. Дацюк (проблеми мовних текстів)	Той, що має відношення до комунікації взагалі Поняття	Той, що безпосередньо вступив чи знаходиться в комунікації Процес
--	--	--

Отже, найпоширенішим підходом до розрізнення понять є розрізнення понять за принципом система – процес. Експерт Російського гуманітарного наукового фонду Ю. Сложенікіна визначає його як «вихідний для використання термінологічного апарату» [15]. Проте, на нашу думку, слушним є твердження про потребу розрізнення понять «комунікативна система», «комунікаційна система» [9, 30–32].

Найбільш ретельно до тлумачення комунікативної системи як явища підійшла російська дослідниця В. Конєцька [8, 69–71]. Авторка також подала критерії, що визначають специфіку комунікативних систем:

- (1) цільове призначення системи (яка інформація повідомляється і кому призначається);
- (2) вибір комунікативних засобів;
- (3) канали передавання і сприйняття інформації та способи обміну нею (природні і штучні).

Творцями поняття «комунікаційна система» можна вважати К. Шеннона та В. Уївера. Адже саме вони у 1949 р. своєю математичною моделлю комунікації зуміли пояснити процес передавання інформації від джерела до отримувача.

Отже, ставлення до комунікації як до суто технічного процесу, заснованому на тлумаченні поняття комунікації як сукупності каналів зв'язку, засобів передачі інформації (математична модель К. Шеннона та В. Уївера, наприклад) дозволяє говорити про «комунікаційну систему». Вона слугує «для управління процесами передавання інформації» [9, 32]. Підхід до комунікації як до соціокультурного процесу, що має на меті, смислове донесення адресантом та усвідомлення адресатом певного контенту дозволяють говорити про систему комунікативну.

Співвідношення понять запропоноване українським фахівцем В. Литвиненком [9]. Визначаючи існування термінологічної варіативності як об'єктивного стану системи спеціальних знаків (термінологічних систем різних сфер науки), ми проте підкреслюємо, що в умовах практичних потреб реалізації комунікації, необхідності прийняття нормативно-правових актів та внутрішніх документів органів влади вимогою стає уніфікація вживаних термінів за певним принципом.

II. Форма слова

З погляду дериватології, або словотвору, слова *комунікативний* та *комунікаційний* є прикметниками, утвореними суфіксальним способом від іменника *комунікація*. Загалом саме суфіксальний спосіб творення термінів соціальних наук є високопродуктивним.

У творенні прикметників беруть участь суфікси двох груп:

- (1) ті, що виражають зменшеність, збільшеність, суб'єктивну оцінку якостей предмета, і
- (2) ті, що виражають нові відтінки, уточнюючи значення кореня (твірної основи) [7]. Твірними основами в словотворенні прикметників виступають прикметникові основи – для першої групи та основи інших частин мови (іменників, дієслів, прислівників) – для другої групи суфіксів.

Суфікси першої групи є мовними градаторами, які висловлюють оцінку мовця, його мірильне ставлення, стилістичні прагнення, вони не уточнюють/не змінюють значення твірної основи. Словотвірною основою зазначених прикметників є іменникова основа

communication [5, 515], отже, очевидно, що досліджувані нами прикметники утворені суфіксами другої групи. Такі суфікси, що виникли шляхом абстрагуючої роботи людського мислення, уточнюють значення твірної основи в діапазоні від надання відтінку (модифікаційні, транспозиційні суфікси [Дет. див. 3]) до повної зміни лексичного значення твірного слова (мутаційні). Отже, суфіксальні комплекси *ійн(ий)* та *-ивн(ий)* у поєднанні зі словом *комунікація* здатні змінювати його значення. Прикладами пар таких прикметників є:

інформаційний – інформативний;
емотивний – емоційний;
конструкційний – конструктивний;
операційний – оперативний;
ілюстраційний – ілюстративний;
демонстраційний – демонстративний.

Регулярна можливість суфіксів у процесі розвитку мови надавати лексемі додаткових відтінків/змінювати її семантику закріпило за суфіксами певні значення, які можна назвати псевдолоксичним. Це дозволило науковцям говорити про семантику суфіксів та виділяти суфікси пестливості, книжності, збірності тощо.

Дослідники використання суфіксального способу словотворення для слів іншомовного походження зазначають, що гібридний суфікс *-ивн-* використовується на означення оцінки предметів, виявлення постійної якості, здатності володіти певною якістю у значному ступені: ефективний, продуктивний, суб'єктивний, експресивний, імпульсивний. Натомість суфіксальне поєднання іменникового суфікса *-іј* та прикметникового *н(ий)* (*-онн(ий)* рос. мовою) створюють прикметники переважно зі значенням атрибутивності, приналежності: традиційний, редакційний, дериваційний, колекційний [6; 19]. Іншими словами, перший суфіксальний комплекс більше свідчить про певну якість означуваного (характеризує комунікацію), другий – про його приналежність (належить до комунікації, стосується комунікації, але не характеризує її). Крім того, іншомовні суфікси *-ацій(а)*, *-цій(а)* є ознакою книжності, вони менше використовуються в загальній мові.

Аналогічні пари суфіксів утворюють відповідні прикметники в російській та білоруській мові: *коммуникативный – коммуникационный*; *камуныкатыўны – камуныкацыйны*. В англійській мові за аналогією з твердженнями російських дослідників [17] можна зауважити, що суфікс *-ive* утворює прикметники на основі дієслів і іменників і відповідає українському суфіксу *-ив-* (активний, креативний, імпульсивний). Насамкінець зазначимо, що на форму слова впливає ознака лінгвістичної пасивності-активності станів дій. Проілюструємо на прикладі слів, пов'язаних з комунікацією в другому значенні: дія, здійснювана над комунікацією (пасив) створює непроцесуальну ознаку *комунікаційний*, а активна дія, здійснювана за допомогою комунікації, у спосіб налагодження комунікації, здійснення комунікативних дій створює непроцесуальну ознаку *комунікативний*. Так, дослідження процесів комунікації в органах державної влади є *комунікаційний аудит*, водночас діяльність, спрямована на донесення певних смислів, ідей – є *комунікативний процес*.

Висновки.

1. Словники трактують комунікацію як:

- лінії зв'язку;
- спілкування, повідомлення.

В українській та російській мові іменник *комунікація* створював дві форми: одну

Баровська А., Коваль І. Комунікативний і комунікаційний...

від першого значення, одну – від другого. Пор.: П прил. коммуникационный, -ая, -ое (к 1 знач.) и коммуникативный, -ая, -ое (к 2 знач.). Коммуникационные линии. Коммуникативные функции.

2. Оскільки тривалий час в українській та російських мовах іменник *комунікація* у другому значенні вживався рідко, поширення набув прикметник *комунікаційний*. [Відбулося його запозичення у професійний сленг практиків PR, реклами, журналістів.]

3. Використовуючи слово *комунікаційний* на позначення процесів комунікації як спілкування, ми штучно прив'язуємо закарбоване у свідомості поняття з реаліями, що, власне, не стосуються проблем, які розглядаються.

4. За вживання термінів «комунікаційна політика», «комунікаційний процес», «комунікаційний зв'язок» акцент зміщується на засоби доставки повідомлення. Цей механістичний підхід залишає поза увагою смисли, значення, а відтак, і їх сприйняття адресатом. «Комунікаційна політика» не спрямована на формування довіри й легітимацію влади, не знає поняття «проста мова». По суті комунікаційна політика є позначенням того підходу, який наразі є в органах державної влади, за якого ефективність визначають кількістю прес-релізів, розміщених на сайті та надісланих до ЗМІ.

5. Змішування понять «комунікативний» та «комунікаційний» є неправомірним. Вони є словами-паронімами, утвореними за допомогою відповідних суфіксів, які змінюють значення твірної основи, і потребують відповідного контексту.

6. В умовах практичних потреб реалізації комунікації, необхідності прийняття нормативно-правових актів та внутрішніх документів органів влади вимогою стає уніфікація вживаних термінів за інтегральним принципом: 1) приналежністю до визначення комунікації як системи засобів, ліній зв'язку / як процесу створення спільних смислів, комунікування з метою забезпечення участі та 2) за лінгвістичною пасивністю-активністю станів дій, пов'язаних з комунікацією в другому значенні: дія, здійснювана над комунікацією (пасив) створює непроцесуальну ознаку *комунікаційний*, а активна дія, здійснювана за допомогою комунікації, у спосіб налагодження комунікації, здійснення комунікативних дій створює непроцесуальну ознаку *комунікативний*. Відповідно до цього принципу пропонуємо таку сполучуваність означень *комунікативний – комунікаційний* з деякими іменниками:

	Комунікаційний	Комунікативний
Подвійна варіативність	Система	Система
	Процес	Процес
	Зв'язок	Зв'язок
	Канал	Канал
	Політика	Політика
	Стратегія	Стратегія
	Концепція	Концепція
	Технологія	Технологія
	Модель	Модель
	Механізм	Механізм
	Проект	Проект
	Група	Група
Дія	Дія	

Однозначність варіантів	Аудит	
	Менеджмент	
	Сервер	Меседж
	Обладнання	Кампанія
	Адаптер	Аргумент
	Аналізатор	Метод
	Контролер	Потік
	Коридор	Запит
	Кабель	Вплив
	Інтерфейс	Конфлікт
	Модуль	Компетенція
	Порт	Імператив
	Вузол	Формат
	Послуги	Задум
	Майданчик	Навантаження
	Софт	Тренінг
Протокол		

Цей перелік не є вичерпним і за потреби може доповнюватися. Перспективами подальших розвідок є вироблення глосарію термінів і понять з комунікації органів державної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Oxford Wordpower : Dictionary for learners of English / Ed. by M. Steel. – Oxford : University press, 2004. – P. 132.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/k>
3. Горпинич В. О. Современный украинский язык / В. О. Горпинич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://booksshare.net/index.php?id1=4&category=linguistics&author=gorpinich-vo&book=1999&page=12>
4. Запровадження комунікацій у суспільстві / [за заг. ред. Н. К. Дніпроенко, В. В. Різуна]. – К. : ТОВ «Вістка», 2009. – С. 19.
5. Етимологічний словник української мови. – К. : «Наукова думка», 1982 – 2012. – С. 515.
6. Значения суффиксов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irgali.narod.ru/files/znashenia_suffiksov.htm
7. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова / С. О. Караман [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litmisto.org.ua/?p=6218>
8. Конечкая В. П. Социология коммуникации : учебник / В. П. Конечкая. – М. : Международный университет бизнеса и управления, 1997. – С. 69–71.
9. Литвиненко В. В. Комунікативна та комунікаційна система – диференціація понять / В. В. Литвиненко // Актуальні питання масової комунікації. – 2013. – № 14. – С. 30–32.
10. Новий тлумачний словник української мови : в 2 т. / Укл.: В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Вид-во «Аконіт», 2003. – Т. 1. – С. 875.
11. Ожегов С. Толковый словарь русского языка. – 4-е изд., доп. / С. Ожегов, Н. Шведова. – М. : Азбуковник, 1997. – С. 287.
12. Понятие «Коммуникация» // Психолінгвістика. – 2008. – Вип. 2. – С. 112–121.
13. Ребало В. Роль інформаційних комунікацій у розбудові громадянського суспільства в Україні / В. Ребало // Роль інформації у формуванні ринкової економіки : монографія. – К. : Вид-во «К.І.С.», 2004. – С. 166–190.

Баровська А., Коваль І. Комунікативний і комунікаційний...

14. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т. 4. – С. 254.
15. Сложеникина Ю. В. Термин : живой как жизнь (почему термин может и должен иметь варианты) / Ю. В. Сложеникина // Информационный гуманитарный портал «Знание. Понимание. Умение». – 2010. – № 5 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2010/5/Slozhenikina/>
16. Соловьев А. И. «Коммуникационный» versus «коммуникативный», и наоборот. Жыццём і словам прысягаючы... : да 85-годдзя праф. М. Я. Цікоцкага : зб. навук. прац. 2007.
17. Суффиксы прилагательных *-ful*, *-less*, *-ive*, *-ic*, *-al* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://envoc.ru/code/slovoobr/sl_obr_adj_suf1.php
18. Ткач Т. С. Комунікація як інструмент дослідження сучасних культурологічних та музикознавчих процесів / Т. С. Ткач [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.stationline.org.ua/kultura/112/20863-komunikaciya-yak-instrument-doslidzhennya-suchasnix-kulturologichnix-ta-muzikoznavchix-procesiv.html>
19. Тур О. Потенціал суфіксального способу творення термінів землеустрою та кадастру / О. Тур [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk675/TK_wisnyk675_tur.htm

REFERENCES

1. Oxford Wordpower : Dictionary for learners of English / [Ed. by M. Steel]. – Oxford : University press, 2004. – P. 132.
2. Bacevich F. S. Slovník terminiv mizhkulturnoi komunikacii / F. S. Bacevich : Retrieved from <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/k>
3. Gorpnich V. O. Sovremennyy ukrainskiy jazyk / V. O. Gorpnich : Retrieved from <http://bookshare.net/index.php?id1=4&category=linguistics&author=gorpnich-vo&book=1999&page=12>
4. Zaprovadzhennja komunikacij u suspil'stvi / [za zag. red. N. K. Dniprenko, V. V. Rizuna]. – K. : TOV «Vistka», 2009. – S. 19.
5. Etimologičnij slovník ukraїns'koї movi. – K. : «Naukova dumka», 1982–2012. – S. 515.
6. Znachenija suffiksiv : Retrieved from http://irgali.narod.ru/files/znashenia_suffiksiv.htm
7. Karaman S. O. Suchasna ukrainska literaturna mova / S. O. Karaman : Retrieved from <http://litmisto.org.ua/?p=6218>
8. Koneckaja V. P. Sociologija komunikacii : uchebnik / V. P. Koneckaja. – M. : Mezhdunarodnyj universitet biznesa i upravlenija, 1997. – S. 69–71.
9. Litvinenko V. V. Komunikativna ta komunikacijna sistema – diferenciacija ponjat / V. V. Litvinenko // Aktualni pitannja masovoi komunikacii. – 2013. – № 14. – S. 30–32.
10. Novij tлумachnij slovník ukraїnskoї movi : v 2 t. / Ukl. : V. Jaremenko, O. Slipushko. – K. : Vid-vo «Akonit», 2003. – T. 1. – S. 875.
11. Ozhegov S. Tolkovij slovar russkogo jazyka. – 4-e izd., dop. / S. Ozhegov, N. Shvedova. – M. : Azbukovnik, 1997. – S. 287.
12. Ponjatje «Kommunikacija» // Psiholingvistika. – 2008. – Vip. 2. – S. 112–121.
13. Rebkalo V. Rol informacijnykh komunikacij u rozbudovi hromadyanskoho suspilstva v Ukraini / V. Rebkalo // Rol informacijnykh komunikacij u formuvanni rynkovoy ekonomiky : monohrafiya. – K. : Vyd-vo «K.I.S.», 2004. – S. 166–190.
14. Slovník ukrainskoj movi : v 11 t. / AN URSR. Institut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. – K. : Naukova dumka, 1970 – 1980. – T. 4. – S. 254.
15. Slozhenikina Ju. V. Termin : zhivoj kak zhizn (pochemu termin mozhet i dolzhen imet' varianty) / Ju. V. Slozhenikina // Informacionnyj gumanitarnyj portal «Znanie. Ponimanie. Umenie». – 2010. – № 5.
16. Solovjev A. I. «Kommunikacionnyj» versus «kommunikativnyj», i naoborot. Zhyccjom i slovam prysjagajuchy... : da 85-goddzja praф. M. Ja. Cikockaga : zb. navuk. prac. 2007.
17. Suffiksi prilagatelnyh *-ful*, *-less*, *-ive*, *-ic*, *-al* : Retrieved from http://envoc.ru/code/slovoobr/sl_obr_adj_suf1.php
18. Tkach T. S. Komunikacija jak instrument doslidzhennja suchasnix kul'turologichnih ta muzikoznavchih procesiv / T. S. Tkach : Retrieved from <http://www.stationline.org.ua/kultura/112/20863-komunikaciya-yak-instrument-doslidzhennya-suchasnix-kulturologichnix-ta-muzikoznavchix-procesiv.html>
19. Tur O. Potencial sufiksalnogo sposobu tvorennya terminiv zemleustroju ta kadastru / O. Tur : Retrieved from http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk675/TK_wisnyk675_tur.htm

Статтю подано до редакції 08.03.2016 р.